

менеджери побачать досить швидко. Далі підтягнуться і нові технології та інвестиційні ресурси, з'являться і прибутки до розподілу.

У таблиці 1 наведені деякі практичні узагальнення, які цілком можуть бути використані в Україні вже в даний час.

Таблиця 1. Практичні узагальнення

Фактори	Взяти найкраще	Позитивні приклади
Корпоративний стиль управління	1. Розвиток особистості. Освіта. 2. "Кайдзен" (безперервне вдосконалення). 3. Робота як сенс. 4. Сильне почуття приналежності до організації (довічний найм).	1. Наявність потужних наукових та освітніх центрів (КНУ, КПІ, КМА та ін.). 2. Збірна України – чемпіон світу з шахів. 4 з 5 учасників сформувалися після 1992 р. 3. Заповнені театри. Висновок: В Україні є потенційні лідери. Інтелект. Дух підприємництва, працьовитість.
"Погляд комахи". "Піраміда продукції". "Дао (шлях) Тойота" (Канбан, JIT)	"5S", "3МУ"	Не потребує капіталовкладень. Дозволяє підвищити ефективність негайно.
"Погляд орла". Перспективи форм виробництв	Оперативне виробництво	Спіратись на глобальні тренди, які посилюють можливості України в світі. Приклади: Тренд. <i>Проблема продовольства у світі</i> . 1. Розвиток с/г та супутніх виробництв і технологій. 2. Облік перспективних змін клімату в Україні та світі. Тренд. <i>Енергодефіцитність у світі</i> . 1. Розвиток атомної енергетики (для великого бізнесу). 2. 20/20/20 в ЄС (нетрадиційні джерела енергії). Розвиток кращих технологій у машинобудуванні тощо.
"Погляд риби". Розуміти тенденції і взаємні впливи		

У висновку хотілося б відзначити, що описані в цій роботі фактори можуть бути реально і успішно застосовані лише на тих виробництвах України та пострадянських країн, де живе дух підприємництва і творення. Відсутні або драматично не відволікають: проблеми поділу або узаконення власності / поточного управління, перешкоди в отриманні різних дозволів, ліцензій і прав; де залишаються сили на позитивні і творчі зусилля, а не на протидію рейдерським і корупційним тискам; там де усвідомили безперспективність безвольного "плавання за течією", "розпилів" фінансових потоків і власності, тому що у всьому цивілізованому світі вигідно і почесно будувати легальний прибутковий бізнес і створювати сильну капіталізацію своїх компаній. На щастя, є такі лідери в Україні. Зростає нове освідчене покоління.

1. Празян М.В. Вопросы экономического обоснования эффективности интеграционных решений // Экономика промышленности. – 2004. – № 2 (24). – С. 30-34. 2. Празян М.В., Шаховская Л.С. Актуальные вопросы развития пенсионной реформы в Украине и финансирование

ее долгосрочных проектов // Условия, ресурсы и факторы развития России в XXI веке: сб. научн. ст. / ВолгГТУ. – Волгоград, 2009. – С. 175-178. 3. Овчинников В.В. Ветка сакуры: Рассказ о том, что за люди японцы. – 4-е изд. – М.: Мол.гвардия, 1988 – 222 с. 4. Мацусита К. Принципы успеха / Коносукэ Мацусита; Пер. с англ. – 3-е изд. – М.: Альпина Паблишерз, 2010. – 128 с. Япония. Как ее понять: очерки современной японской культуры / ред. Рождер Дж.Девис, Осаму Икэко; пер. с англ. Ю.Е. Бугаева. – М.: АСТ: Астраль, 2009. – 317 с. 5. Имаи М. Кайдзен: Ключ к успеху японских компаний / Масаки Имаи; пер. с англ. – 4-е изд. – М.: Альпина Паблишерз, 2009. – 276 с. – (Серия "Модели менеджмента ведущих корпораций"). 6. Монден Я. Система менеджмента Тойоты / Пер. с англ. М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2007. – 216 с. 7. Зеуровский М.З., Панкратова Н.Д. Основы системного анализа. – К.: Видавнична група ВНУ, 2007. – 544 с. 8. Мамардашвили М.К. Как я понимаю философию. – М.: Издательская группа "Прогресс", 1992. – 408 с. 9. Макмилан Ч. Японская промышленная система: Пер с англ/Общ. ред. и вступ. сл. о.С. Виханского. – М.: Прогресс, 1988. – 400 с. 10. Панов А.Н. Клан Хатояма. Портрет семьи на фоне истории Японии. – М. ЗАО ОЛМА Медиа групп, 2010.- 224 с. – (Секретные материалы). 11. Sapporo International Center. Japan International Cooperation Agency TEXBOOK. Production management (A) F.Y. 2010 SIC JR 10 – 182 p. 12. Sapporo International Center. Japan International Cooperation Agency TEXBOOK. Management on Business Course. F.Y. 2010 SIC JR 10 – 198 p.

Надійшла до редколегії 17.11.10

УДК 339.137

Л. Кириленко, канд. екон. наук, доц.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглядаються теоретичні питання щодо сутності та змісту конкурентоспроможності та механізму її впливу на результати економічної діяльності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, ринкова економіка, глобальна економіка, ринковий механізм, інноваційна діяльність.

The theoretic issues on implication of certain categories of competitiveness and impact on the results of economic activity there are of considered.

Key words: competitive ability, market economy; global economy; market mechanism, innovative activity.

Конкурентоспроможність в ринкових умовах є визначальним критерієм оцінки економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Особливістю сучасного моменту є те, що категорія конкурентоспроможності набуває якісно нових рис через зміну конкурентного середовища та інституціональних умов її реалізації.

Історичний шлях розвитку конкуренції представляє собою послідовний процес переходу від конкурентної поведінки окремих виробників, цехів, малих підприємств, фірм у відносинах між собою до суперництва великих господарських об'єднань, комплексів,

компаній, галузей, видів діяльності аж до економік окремих країн.

При цьому змінювався не тільки суб'єкт конкуренції, а й конкурентне поле, на якому вони діяли – від внутрішнього ринку окремої країни, міжнародної торгівлі окремими товарами до ринку світової глобальної економіки, де конкурентні позиції кожної країни визначаються вартістю її найпродуктивнішого ресурсу.

Метою статті є розкриття сутності і змісту поняття "конкурентоспроможність" та розкриття шляхів її реалізації в сучасних умовах.

Конкурентоспроможність як економічна категорія вже давно зайняла належне місце в економічній теорії, але, як відмічає один з найвідоміших дослідників теорії і практики конкуренції М. Портер, поки що не існує загальноприйнятого визначення конкурентоспроможності. Він звертає увагу на те, що інколи під конкурентоспроможністю розуміють можливість конкурувати на світовому ринку за наявності глобальної стратегії, для деяких дослідників вона означає здатність забезпечувати позитивний зовнішньоторговельний баланс, досить часто конкурентоспроможність пов'язують з низькими виробничими витратами на одиницю продукції.

Проте на сьогодні економічна наука нагромадила змістовий матеріал досліджень як з теорії конкуренції, так і з визначення сутності та змісту конкурентоспроможності.

Враховуючи те, що термін "конкурентоспроможність" є похідним від конкуренції, розкриття його сутності доцільно починати з дослідження теоретико-методологічних засад поняття конкуренції.

Найбільш поширеними науковими поглядами на конкуренцію вважаються три підходи, які визначають її як суперництво, як структурний імператив і як тип функціонування галузевого ринку [1, 3]. Перший виходить з того, що конкуренція це тип економічних відносин, рушійним мотивом яких є досягнення кращих результатів.

Використовуючи погляди М. Портера і Б. Кваснюка на цю проблему можна стверджувати, що на галузевому ринку діють п'ять сил (видів, за Б. Кваснюком) конкуренції:

- ✓ між традиційними конкурентами;
- ✓ тиск з боку нових конкурентів;
- ✓ загроза появи заміників традиційних товарів;
- ✓ конкурентний тиск постачальників комплектуючих;
- ✓ конкурентна поведінка споживачів товарів або послуг [1, с. 28].

Таке розуміння конкуренції формує досить широке уявлення щодо позиціонування і поведінки ринкових агентів на ринку з урахуванням можливих дій інших суб'єктів конкурентних перегонів.

За другим підходом (структурна конкуренція) ринковий механізм розглядається як об'єктивна реальність, не пов'язана з діями окремих суб'єктів ринку. Конкуренцію в даному випадку, як наголошують прихильники цієї концепції, визначає модель ринку, яка може впливати на ринкових гравців – продавців і покупців, роблячи їх дії прогнозованими.

Проте виникає питання методологічного змісту – як діє інноваційна складова в умовах конкуренції, коли вплив окремої фірми на загальний рівень цін принципово неможливий і у протилежному випадку, коли ринок є монопольним і значною мірою знаходиться під впливом монопольного суб'єкта.

За третім підходом економічна сутність конкуренції виявляється через її роль в економічному розвитку, завдяки чому цей підхід визначають ще як функціональний. Конкуренція за функціональною ознакою здійснює визначальний вплив на розвиток продуктивних сил як в межах національної економіки, так і в системі світогосподарських процесів. Функціональна місія конкуренції особливо зросла в умовах активізації науково-технічного прогресу, формування інноваційної системи економічного розвитку і становлення економіки знань.

Теорія конкуренції окрім визначення типів конкуренції як загально утворюючих елементів структурування конкурентного поля (за формами суперництва, структурою ринку і функціональним принципом) приділяє значну вагу якісному ранжуванню конкуренції, виділяючи такі її моделі як досконала і недосконала конкуренція.

Досконала конкуренція вважається вихідною моделлю побудови теорії конкуренції. Вона має п'ять критеріальних ознак:

- ✓ велика кількість економічних агентів на ринку;
- ✓ однорідність продукції;
- ✓ жоден з продавців і покупців окремо неспроможний впливати на ринкову ціну;
- ✓ кожен з економічних агентів може скористатися як вільним входом на ринок, так і виходом з нього;
- ✓ висока поінформованість агентів про товари і ціни на ринку.

Відсутність хоча б однієї з наведених ознак буде означати недосконалу конкуренцію. Це може бути, зокрема, монополістична конкуренція, умовами якої є наявність значної кількості продавців, які пропонують диференційований продукт і можуть здійснювати певний вплив на рівень цін. Вхід на такий ринок хоча і легкий, але не настільки як при досконалій конкуренції.

Визначаючи теоретичну конструкцію конкуренції, окрім її типів і моделей, необхідно звернути увагу ще на один її аспект, а саме на механізм або спосіб ведення конкуренції. В науковій літературі зокрема виділяють такі її види: добросовісна, недобросовісна конкуренція, цінова, нецінова, внутрігалузева, міжгалузева, ефективна та ін. [2, с. 41].

Добросовісна конкуренція не тільки засвідчує наявність конкурентних відносин, а й визначає якісний характер взаємодії ринкових суб'єктів. Цей вид конкуренції сприяє розвитку ринку, робить його більш прогнозованим і відкритим для нових конкурентів.

Недобросовісна конкуренція, навпроти, має деструктивні наслідки, оскільки її основний рефрен – це дискредитація конкурентів.

Особливості сучасного моменту світового економічного розвитку дають нам підстави звернути увагу ще на два види конкуренції, які за М. Портером визначаються як "глобальна", коли конкурентні переваги утворюються від діяльності (конкуренції) по всьому світу, і "багатонаціональна", коли галузі мають конкурентне поле лише в межах власної країни [7].

Узагальнюючи розглянуті теоретичні підходи ми вважаємо, що конкуренція як економічна категорія відображає характер найбільш суттєвих економічних відносин між суб'єктами господарювання, які складаються в процесі тривалого виробництва і реалізуються на ринку під впливом дії законів попиту і пропозиції.

Ринок в даному випадку нами розглядається не як організаційно-просторове утворення, де здійснюється процес купівлі і продажу товарів чи послуг, а як суспільна форма реалізації відносин товарного виробництва. Конкуренція в кожному конкретному випадку може приймати різні форми: суперництва, позиціонування за типом ринку або рушійної сили за функціональною ознакою, але майже завжди вона розуміється як боротьба, притаманна ринковій економіці, за найбільш вигідні умови виробництва і збуту товарів.

Її ще можна уявити як зовнішній тиск (спротив) економічної системи, або як порогове значення доступу на ринок, що змушує економічних суб'єктів застосовувати економічні, технологічні і соціальні інструменти для подолання конкурентного тиску.

Усвідомлення необхідності підвищення ефективності економічної діяльності виникає вже майже на початкових стадіях товарного виробництва. З розвитком ринку ускладнюється система економічних відносин, набагато зростає комплекс внутрішніх і зовнішніх чинників, які вимагають оцінювати економічну діяльність не лише за продуктивними і ефективними результатами, а й за можливістю усталеного функціонування економіки в умовах конкуренції.

У тріаді економічних відносин – конкурентний потенціал, конкурентний механізм, конкурентний результат

– які лежать в основі теорії конкурентоспроможності, особливої уваги, на нашу думку, заслуговує рушійний елемент цієї конструкції, її локомотив, тобто конкурентний механізм.

Однак, щоб об'єктивні закони виконували суспільну функцію і сприяли зростанню вигоди на користь всього суспільства, вони мають спиратися на певні соціальні умови, основним з яких є природна свобода людини. Кожен підприємець повинен мати можливість захищати свої власні інтереси в межах дозволеного. Але цей принцип весь час знаходиться у дискусійному полі – може чи не може держава втручатися в обмеження економічної свободи суб'єктів господарювання, а саме у свободу конкуренції.

Методологічною основою державного регулювання економіки і конкуренції зокрема став новий підхід до об'єкта аналізу. В теоретичному плані це був якісний перехід у визначенні суб'єктів і механізмів конкуренції. Аналіз було перенесено з оцінки і регулювання конкурентних відносин окремих господарських одиниць на більш високий шабель – мезо- і макрорівень, тобто на рівень окремих галузей і економіки в цілому.

Проте немає підстав вважати ці підходи альтернативними. Незважаючи на відмінності об'єктів аналізу і регулювання конкурентоспроможності, вони не протистоять, а доповнюють один одного. Перший, роблячи акцент на мікрорівневому регулюванні, намагається зробити конкурентоспроможними окремі фірми і підприємства, що в цілому призводить до підвищення конкурентоспроможності галузі, другий, – макроекономічний, оперуючи із загальноекономічними факторами створення конкурентних переваг сприяє зростанню конкурентоспроможності національної економіки в цілому.

Третій елемент конкурентних відносин – результативність, безпосередньо пов'язаний з першими двома елементами тріади – конкурентним потенціалом і механізмом конкурентної взаємодії, тобто з конкурентними можливостями суб'єкта господарювання та його стратегією щодо їх використання. Підсумковим наслідком конкурентних відносин, їх результатом, майже завжди стає якісна зміна конкурентного становища суб'єкта господарювання, його конкурентоспроможності.

Проте формування конкурентної результативності це складний процес, який зачіпає глибинні корені економічної і організаційної архітектури конкурентних відносин. Їх сполучення (асоціативність) можна розглядати як інтегральний показник результативності економічної діяльності, що має декілька вимірів: з одного боку, це абсолютні значення економічного результату – ефективність, продуктивність, енерго- і ресурсоемність, технологічність, інноваційність, наукоємність, потужність та ін., а з іншого, – відносне економічне становище суб'єкта господарювання в конкурентному полі, тобто його рейтинг, конкурентна позиція, конкурентний статус.

В історичному ракурсі розвиток конкуренції супроводжувався послідовною зміною суб'єктів конкурентних відносин – від виробників окремих продуктів, цехів, фірм, підприємств до господарських об'єднань, галузей і країни в цілому. Зміна суб'єктів конкурентних відносин вимагає відповідних змін у трактуванні категорії конкурентоспроможності.

На сьогодні вже існує багато визначень конкурентоспроможності, сутність яких значною мірою залежить від об'єкта, який вона ідентифікує у конкурентному середовищі, цілей, що ставляться в процесі дослідження, типу конкуренції і деяких особливих характеристик, на яких той чи інший дослідник намагається зосередити увагу. Всі їх можна класифікувати за ієрархічним рівнем об'єктів конкуренції: мікрорівень, мезорівень, макрорівень.

За критеріальними ознаками конкурентоспроможності їх сутність буде полягати в наступному:

✓ для мікрорівня – це в основному забезпечення кращого і більш ефективного задоволення потреб споживача, а також володіння і більш оперативне використання конкурентних ресурсів порівняно з іншими конкурентами;

✓ для мезорівня – це здатність у довгостроковому періоді відстоювати переважні позиції на ринку і отримувати прибуток, достатній для науково-технічного прогресу галузі, вдосконалення виробництв, підвищення якісного рівня продукції та стимулювання робітників;

✓ для макрорівня – це можливість оперативно змінювати режим функціонування на світовому ринку, адаптуючись до його викликів, забезпечувати стійке становище країни на внутрішньому і зовнішньому ринках та зростаючий добробут населення.

Конкурентоспроможність у загальному, макроекономічному, аспекті являє собою спроможність підтримувати усталені темпи зростання ВВП (у постійних цінах) у розрахунку на душу населення, що досягається, у першу чергу, завдяки нагромадженню основного капіталу. Проте проблема виміру є більш багатогранною.

Світовий щорічник конкурентоспроможності (World Competitiveness Yearbook – WCY) Міжнародного інституту менеджменту й розвитку (International Institute for Management and Development – IMD) і Глобальний звіт конкурентоспроможності (Global Competitiveness Report) Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum – WEF) використовують понад 300 показників для порівняльного аналізу конкурентоспроможності різних країн. В узагальненому контексті сформульовано відомі "Золоті правила" досягнення високої конкурентоспроможності. До них належать:

- ✓ Стабільне і передбачуване законодавство.
- ✓ Гнучка структура економіки.
- ✓ Спрямування інвестицій у традиційну і технологічну інфраструктуру.
- ✓ Стимулювання приватних заощаджень і внутрішніх інвестицій.
- ✓ Підвищення наступальності експорту поряд із залученням прямих іноземних інвестицій.
- ✓ Поліпшення якості й оперативності, збільшення прозорості управління та адміністрування.
- ✓ Гармонійність заробітної плати, продуктивності праці та податків.
- ✓ Скорочення розриву між розмірами мінімальної та максимальної зарплат, зміцнення середнього класу.
- ✓ Збільшення інвестицій в освіту, особливо середню, а також у безперервне підвищення кваліфікації працівників.
- ✓ Гармонійний розвиток у загальному плані глобалізації економіки з урахуванням національних особливостей та переваг (тобто поряд з усвідомленням приналежності до світового співтовариства мають існувати і втілюватися національна ідея, ідеали національного самовизначення).

Звертаючи увагу на найбільш значущі параметри та критерії конкурентоспроможності ще раз необхідно привертати увагу до того, що якщо держава прагне досягти успіху у проведенні реформ, то дотримання названих правил має стати певним дороговказом у вирішенні проблем трансформації національної економіки.

Таким чином, конкурентоспроможність за нашим баченням є важливою соціально-економічною категорією ринкової економіки, яка відображає універсальні властивості і відношення ринкової взаємодії суб'єктів господарювання та закономірності розвитку ринкової організації економічної діяльності взагалі.

За ієрархічним рівнем об'єктів конкуренції предметне наповнення поняття конкурентоспроможності зростає в залежності від оцінки рівня якості і ціни продукту до економічної самодостатності галузі і життєздатності національної економіки. Принципова відмінність наведених визначень полягає у формуванні на кожному рівні відповідної цільової функції: для підприємства або фірми – це більш якісне і ефективне задоволення потреб споживача продукції, для галузі – забезпечення умов розширеного самовідтворення, для країни – підтримка достатньо високого і зростаючого рівня добробуту громадян.

УДК 65.01(075.8)

Н. Ігнатович, канд. екон. наук, доц.,
О. Ветчинов, студ.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ФАКТОР СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА: СВІТОВИЙ ДОСВІД

У статті розглядаються сучасні методи державного регулювання економіки та інструменти державної підтримки підприємництва у розвинутих країнах. Досліджується, зокрема, інституціонально-правове і фінансово-бюджетне забезпечення сучасного розвитку підприємництва.

Ключові слова: державне регулювання економіки, підприємництво, державна підтримка підприємництва, методи державного регулювання.

The article deals with modern methods of state regulation of economics and tools of public support of entrepreneurship in developed countries. Particularly legal and financial entrepreneurship provision of modern development are being investigated.

Keywords: state regulation of economics, entrepreneurship, public support of entrepreneurship, methods of state regulation.

Одним з найсуттєвіших факторів зовнішнього середовища, що активно впливає на розвиток сучасного підприємництва, є багатоаспектний державний вплив на здійснення відтворювальних процесів на різних рівнях економічної системи. Різноманітні напрями цього впливу на підприємницьку діяльність у розвинутих країнах світу досліджувалися багатьма вітчизняними та закордонними науковцями, зокрема, такими як Боринець С., Варналії З., Волгін Н., Гриньова В., Жаліло Я., Захарченко В., Ламперт Х., Новікова М., Осипов Ю., Рокоча В., Райзберг Б., Стігліц Дж., Чепраков С., Черніков Г., Чернікова Д., Чухно А., Шамхалов Ф. та ін.

Мета даної статті полягає в тому, щоб дослідити еволюцію ролі держави як економічного суб'єкта і визначити основні напрями, методи та важелі сучасного впливу держави на підприємництво у провідних країнах з ринковою економікою.

Як відомо, у класичній (ліберальній) моделі економічної системи взаємовідносини між підприємницькими структурами, що здійснюють свою господарську діяльність на основі економічного суверенітету, цілком регулюються спонтанною дією об'єктивного механізму конкурентного ринку. Через це економічний суверенітет підприємців як самостійних суб'єктів господарювання, який проявляється у свідомому внутрішньофірмовому регулюванні відтворювальних процесів на мікроекономічному рівні, не має абсолютного характеру, реалізується у межах, визначених дією об'єктивних ринкових законів. Перевагами, які забезпечує спонтанна, подібна до природних сил дія безособистісного механізму конкурентно-ринкового регулювання економічних процесів, орієнтованого підприємців на вільну реалізацію власних приватних інтересів, є свобода господарювання, відсутність соціальних бар'єрів для розв'язування підприємницької ініціативи та творчого прояву підприємницьких здібностей.

Проте конкурентно-ринковий механізм саморегулювання макроекономічних процесів, який стихійно узгоджує різноспрямовані підприємницькі дії "невидимою рукою", не спроможний розв'язати цілу низку важливих проблем суспільного розвитку, рішення яких вимагає попереднього передбачення та свідомого цілепокладання на макроекономічному рівні. Оскільки конкуре-

1. Кваснюк Б. Конкурентоспроможність національної економіки / За ред. д-ра екон. наук Б.С. Кваснюка. – К., 2005. 2. Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року / Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 947. 3. Полунев Ю. Технология экономического прорыва / Украина конкурентоспособная, № 41 (620) 28 октября – 3 ноября 2006. 4. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій / Відп. ред. канд. екон. наук Ю.В. Кіндзерський. – К., 2007. 5. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Кіндзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. та ін.]; за ред. канд. екон. наук Ю.В. Кіндзерського. – К., 2009. 6. Портер М. Японская экономическая модель: Может ли Япония конкурировать? / Пер. с англ., 2005. 7. Porter M. The Competitive Advantage of National. New York: The Free Press, 1990.

Надійшла до редколегії 12.11.10

нтно-ринковий механізм спонтанно регулює економічні пропорції за методом "спроб і помилок", він забезпечує розвиток економіки зі значними витратами. Ці витрати або "фіаско" конкурентно-ринкового механізму полягають у багатьох негативних соціально-економічних процесах, таких як макроекономічна нестабільність, кризи, інфляція, безробіття, соціальна неспроможність тощо, які супроводжують розвиток ринкової економіки. Саме тому держава має компенсувати вади стихійно-ринкового механізму саморегулювання, доповнити його дію свідомим втручанням у функціонування та розвиток економічної системи.

Для реалізації цих цілей держава перетворюється на важливий суб'єкт економічних відносин у ринковій системі господарювання. Цей процес, започаткований в окремих країнах ще на межі XIX – XX сторіччя, був прискорений після Великої депресії, яка засвідчила закінчення епохи неконтрольованої і нерегламентованої приватної ініціативи. Так, у США у 30-і роки XX ст. був сформований механізм державного регулювання економіки, який дозволив країні тривалий час запобігати гострим економічним кризам, зберігаючи свободу приватного підприємництва.

Суттєве посилення регулюючої ролі держави в економіці багатьох розвинутих країн відбулося після Другої світової війни. У цей період держава активізувала процеси створення нормативно-правових та організаційно-господарських обмежень для прояву економічного суверенітету підприємницьких структур. Перетворення держави на суб'єкт економічних відносин полягає не в тому, що вона починає виконувати функції приватного підприємництва або підмінити підприємницькі структури у здійсненні ними управління господарськими процесами на мікроекономічному рівні. Роль держави як суб'єкта економічних відносин полягає передусім у тому, щоб визначити інституційно-правові рамки приватного підприємництва, створити нові механізми регулювання, які доповнюють конкурентно-ринковий механізм, не руйнуючи свободу підприємницької діяльності, а спрямовуючи її у русло суспільних інтересів, узгоджуючи її з державними пріоритетами, обмежуючи її там і тоді, де і коли вона завдає шкоди національним інтересам, не-